

Toespraak Lalla Weiss

Geachte aanwezigen,

Verdrijving en vervolging van bevolkingsgroepen is iets van alle tijden.

Dat blijkt wel weer nu President Trump van de V.S de grootste deportaties ooit heeft aangekondigd. Hebben we dan helemaal niets van het verleden geleerd?

Ik ben Lalla Weiss een trotse Sintezza.

Ik wil vandaag stilstaan bij het lot van de Sinti en Roma in Limburg tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Als klein kind zag ik in onze gemeenschap vaak ouderen met de letter Z gevolgd door nummers op hun arm. Voor die mensen moest je uit respect je hoofd buigen en je mocht ze nooit tegenspreken. Zij hadden en hebben een bepaalde status binnen onze gemeenschap.

Het echter verhaal daarachter leerde ik pas later kennen, en dat wil ik nu met u delen.

Tot 1928 kende Nederland slechts weinig "Zigeuners" .

Het waren exotische vreemdelingen met hun eigen cultuur en gebruiken, ze werden vreemd gevonden en met enige argwaan bekeken.

Geleidelijk veranderde die beeldvorming, en ontstonden er initiatieven om woonwagenbewoners waaronder Sinti en Roma, te registreren en woonwagens te laten verdwijnen.

De Duitse bezetting van Nederland, leidde tot wetgeving tegen bepaalde bevolkingsgroepen waaronder woonwagenbewoners.

Zo kregen burgemeesters de opdracht lijsten aan te leveren van iedereen die in woonwagens of woonboten woonde.

In oktober 1941 moesten woonwagenbewoners uit de burgerlijke stand worden uitgeschreven, en in een Centraal Bevolkingsregister worden ingeschreven.

Ruim 10.000 woonwagenbewoners werden toen zo geregistreerd.

Volgens de bezetter en sommige Nederlandse functionarissen vormden ze een sociaal en crimineel probleem en er gingen stemmen op om "deze nutteloze eters " uit de samenleving te verwijderen, te steriliseren, internen of zelf te doden.

Ze zouden zich schuldig maken aan openbare dronkenschap, bedelarij, oplichting en onzedelijk gedrag.

De pers nam deze negatieve beeldvorming over.

Uiteindelijk werd er op 1 juli 1943 een absoluut trekverbod voor woonwagenbewoners afgekondigd waardoor het voor onze Sinti en Roma steeds moeilijker werd om als scharensliep, venter, muzikant of waarzegster de kost te verdienen.

De Limburgse woonwagenbewoners die nog in een woonwagen bleven wonen, werden geconcentreerd op verzamelkampen in Nijmegen, Venlo of Maastricht.

Andere moesten in erbarmelijke omstandigheden in noodwoningen wonen.

In Susteren, waar veel Sinti families gewoond hadden, stonden toen al geen woonwagens meer; deze families waren " vrijwilliger " vertrokken naar Noord-Brabant en kwamen terecht op het verzamelkamp de Zwaaihoek in Eindhoven.

De gedwongen verhuizing naar de verzamelkampen verliep in Limburg vrij rustig.

Op 26 augustus maakte de opperwachtmeester van Venlo een rapport op waarin staat dat er zich 127 bewoners in 23 woonwagens in Venlo op het verzamelkamp bevonden, afkomstig uit Venlo, Roermond, Weert, Horst, Helden, en het Belgische Hamond.

In oktober kwamen er negen wagens bij; 58 personen uit vijf verschillende Sinti families.

Later dat jaar kwamen er nadere instructies "asociale elementen" zoals beroeps- en gewoonte misdadigers, souteneurs, bedelaars, landlopers, zwarthandelaren en ander gespuis. Moesten worden aangehouden en overgebracht naar het werkkamp Erica te Ommen. Ze zouden daar onder toezicht te werk worden gesteld bij boeren en voor andere productie arbeid.

De politiepresident adviseerde deze actie niet vooraf aan te kondigen.

Er waren ook tegengeluiden: secretaris-generaal Frédéric van Binnenlandse zaken vroeg zich in een brief aan zijn collega van Justitie af "of het ingrijpen in de vrijheid van personen door aanhouding, in bewaring houden en opzenden naar een werkkampen voldoende Juridische grond had"

Het hoofd van de gemeente politie van Venlo meldde dat 24 "asocialen elementen" zwarthandelaren, landlopers, bedelaars en wildstropers waren opgepakt en overgebracht naar werkkamp Ommen.

In Maastricht werden 22 "asocialen" aangehouden en overgebracht naar Ommen

Vanuit Sittard ging een groep van 15 "asocialen" op transport ook naar Ommen.

In de Limburgse uitgave van het illegale blad Vrij Nederland werd de Sittardse Commissaris streng bekritiseerd.

Het blad schreef: het is ons bekend dat de gearresteerde personen uit Sittard mensen zijn die met Justitie in aanraking zijn geweest, maar dat is toch geen motief om deze, welke toch nog Nederlanders zijn, in de macht van ons alle vijand te brengen.

Den Deutscher en zijn trawanten.

Eenieder van u die een dergelijke opdracht heeft uitgevoerd zal zich na de bevrijding van Nederland hebben te verantwoorden, en zal in deze ook gestraft worden.

Voor de superieuren die deze opdracht aan minderen gegeven hebben zal de straf nog zwaarder zijn.

Op 21 september 1943 voerde de politie opnieuw een onderzoek uit naar de "asocialen" in noodwoningen en in woonwagens op het woonwagencentrum aan De Kleine Heide in Venlo.

Maar nu werd er voor het eerst onderscheid gemaakt tussen Zigeuners en andere "asocialen" van 31 "asocialen" die werden aangehouden werden er 11 als Zigeuner aangeduid.

Zij werden snel weer vrijgelaten, maar de trend was gezet: Zigeuners waren doelwit van vervolging geworden.

Niet meer om wat ze deden maar om wat ze waren, evenals de Joodse bevolking werden Zigeuners als een minderwaardig ras gezien, als "untermenschen"

Op 4 januari 1944 deelde de gewestelijke politiepresident te Eindhoven een bekendmaking van Hanns Albin Reuter de hoogste vertegenwoordiger van de SS in Nederland, : citeer,,, Hierdoor deel ik u mede dat u woonwagen op last van de Ordnungspolizei te Maastricht en de Commissaris der Provincie Limburg gevorderd is.

Deze woonwagen diend voor 9 januari aanstaande ontruimd te zijn en in absoluut ongeschonden staat te mijner beschikking worden gesteld.

Niet nakoming van een en ander zal streng worden gestraft.

Dit raakte 24 gezinnen in Limburg: 15 op woonwagencentrum aan de Sint-Geradusweg te Maastricht en negen op het verzamelkamp aan de Kleine Heide in Venlo.

De Burgemeester van Maastricht was er niet mee eens en vroeg de politiepresident hoe deze zich de ontruiming voorstelde.

Er was immers geen wettelijke basis voor vordering van de woonwagens en daarmee was dit een onrechtmatige daad van de overheid.

Maar zijn verweer mocht niet baten: De woonwagens moesten toch worden gevorderd.

Door alle ontwikkelingen had het begrip "Zigeuner" een heel andere betekenis gekregen.

Van vreemdelingen met hun eigen cultuur en gebruiken waren ze geworden tot "asocialen" criminelen en van een minderwaardig ras

Nu de vervolging van Joden grotendeels was afgerond, werd besloten dat ook alle Zigeuners te deporteren.

Op 14 mei stuurde de directeur-generaal van politie namens Hanns Albin Reuter een telex naar alle gewestelijke politiepresidenten:

Citeer,,,

Met als ener centrale aanhouding van alle in Nederland verblijvende personen die de kenmerken der Zigeuners bezitten, moeten, met instemming van de Befehlshaber der Ordnungspolizei op dinsdag 16 mei 1944 te 7 uur in de ochtend alle Zigeunerfamilies kinderen inbegrepen, door personeel van de Nederlandse politie onverwijld naar kamp Westerbork worden gebracht en wel tot uiterlijk 8 uur in de avond.

Het bericht gaf ook aan wie Zigeuners waren.

Alle personen die op grond van hun uiterlijk of zeden als Zigeuners of Zigeuner halfbloeden kunnen worden aangemerkt, zomede alle personen die naar geaardheid der Zigeuners rondtrekken.

De gemeentes moesten zelf bepalen wie onder die definitie viel.

Die dag ontvingen ook alle hoofden van politie en commandanten van de marechaussee een bericht met tekst:

Namens de Befehlshaber der SIPO draag ik u op, om op 15 mei een opgave samen te stellen van alle leden der Zigeunerfamilies ook kinderen, die zich in uw bewakingsgebied ophouden of wonen, ook in logementen en dergelijke, Onderbovenstaande vallen alle personen in den regel van buitenlandse afkomst en geen Nederlanders, die op grond van uiterlijk, zeden en gewoonten, als Zigeuner of halfbloeden kunnen worden aangemerkt.

Zomede alle die naar geaardheid der Zigeuners rondtrekken.

Nadere instructies kwamen de volgende dag:, " De op transport gestelde gezinnen en personen mogen de nodige boven en onderkleding en mondvoorraad, mits door hen zelf gedragen medenemen. Identiteitspapieren moeten per gezin worden ingenomen.

Achtergebleven eigendom van bovenbedoelde personen word in beslag genomen,.

Gebouwen en woonwagens moeten verzegeld worden.

De politiecommissaris van Heerlen antwoorde op dit bericht, Geen Zigeuners in ons bewakingsgebied.

In Roermond werd er getwijfeld en werden er zes personen voor transport gearresteerd. Maar nadat de Burgermeester de instructies nog eens doorlas, liet hij ze weer vrij en vroeg om nadere informatie over wie als Zigeuners moesten worden beschouwd.

In Venlo vond op 16 mei de Razzia plaats op het woonwagencentrum aan De Kleine Heide. Er werden 23 personen gearresteerd waaronder tien Sinti (de jongste was pas 2 maanden oud) Ook in Beek vielen ze binnen, in Susteren werd 1 Sinti jongen opgepakt en ook nog dertig Limburgse Sinti die uitgeweken waren naar Eindhoven, Den Bosch en Den Haag. Ook zij werden slachtoffers van deze Razzia.

Ook in België werden Limburgse Sinti en Roma opgepakt.

Niet alle Sinti en Roma zijn gedeporteerd, er werden vier gevangen genomen en naar kamp Amersfoort gebracht en anderen vonden onderduikadressen .

De woonwagens van de opgepakte Zigeuners moesten goed worden opgeslagen voor noodopvang voor burgers bij rampen.

Paarden mochten in bruikleen ter beschikking worden gesteld.

Contant geld kon worden gestort op het gironummer van de Sicherheitspolizei onder vermelding "Zigeunerfassung" .

Juwelen en waardevolle voorwerpen gingen naar de Befehlshaber de Sicherheitspolizei in Den Haag.

Dankzij hulp van buitenaf werden niet alle Limburgse Sinti en Roma op 16 mei gearresteerd en zijn bepaalde Sinti en Roma bewust "vergeten"

In Westerbork verbleven 304 personen.

Zes waren "Arbeidsscheuen" de andere 298 waren Zigeuners, waaronder 110 kinderen onder de 16 jaar.

Na twee dagen in Westerbork werden zij op 19 mei 1944 op transport gezet naar Auschwitz voor een reis van drie dagen vol ontberingen.

Van de 245 gedeporteerde Sinti en een klein aantal Roma keerden uiteindelijk 31 terug naar Nederland: veertien mannen en zeventien vrouwen.

Uit Limburg waren er ruim 50 Sinti en Roma gedeporteerd

Slechts 2 vrouwen en 2 mannen uit deze groep overleefden dit.

Onze gemeenschap was en is voor altijd getekend.

Toen ik als klein meisje op school zat, bestond mijn wereldbeeld uit twee waarheden.

Aan de ene kant was er wat ik op school hoorden.

In de geschiedenisles over de Tweede Wereldoorlog ging het altijd alleen over de vervolging en vernietiging van het Joodse Volk door nazi Duitsland.

In mijn kinderrijke gedachte gang nam ik aan dat de Sinti en Roma in de tweede Wereldoorlog Joden werden genoemd, want mijn mensen hadden immers de zelfde verhalen.

In die tijd leefde ik echt in twee werelden, de ene was die van de lagere school, waar ik zelf een "officiële " Nederlandse naam had: Zilwa.

Dit was de wereld van de burgers, waar mensen alles opschrijven, de wereld van de harde feiten.

Thuis was er een andere wereld, de wereld waar ik Lalla heete.

Een wereld waar verhalen werden verteld en het verleden in ere werd gehouden.

Thuis spraken wij vaak over de Tweede Wereldoorlog.

De aanloop ernaartoe en de nasleep ervan.

Mijn ouders hadden immers aan den lijve het ondervonden.

Mijn moeder verloor 24 indirecte familieleden en mijn vader 22 indirecte familieleden, Grootouders, ooms, tantes, neefjes, nichtjes, zelf baby's van een paar dagen oud hebben het niet overleefd

Thuis had de oorlog echt emotionele betekenis.

Het was iets wat nooit meer mocht gebeuren.

Wij moesten alert blijven.

Mijn vader leerde ons met wapens omgaan, zodat we ons konden verdedigen als het weer zover zou komen.

Maar voor mijn klasgenootjes leek het iets te zijn wat ze alleen uit de schoolboeken kenden, een soort ver-van-bed-show.

Ik ben dus een naoorlogs kind, maar de oorlog heeft mijn leven ook getekend.

Als twaalfjarige werd mijn al gevraagd om brieven naar Duitsland te schrijven over de Wiedergutmachung,

Daardoor leerde ik al heel jong over wat in de verschillende Sinti en Roma families tijdens en na de tweede Wereldoorlog hebben moeten doorstaan.

Ik heb mijn vader beloofd dat ik , als ik groot was, de wereld zou vertellen wat er in de Tweede Wereldoorlog met onze Sinti en Roma gebeurde.

En die belofte heb ik in de breedste zin van het woord verzilverd.

We maken nu ruim 30 jaar deel uit van de nationale herdenking op de Dam.

In Westerbork hebben we al meer dan 30 jaar onze eigen herdenking.

In 1999 hebben we de Compensatie van de overheid gekregen voor het leed wat de Sinti en Roma is aangedaan tijdens de Tweede Wereldoorlog.

En we worden steeds vaker genoemd bij herdenkingen onze geliefden worden niet vergeten.

Ik blijf deze boodschap delen (wat wij noemen de vergeten Holocaust)

Daarom is het belangrijk om dat we ons verhaal blijven doorvertellen zodat de geschiedenis zich niet herhaald en onze kinderen en kleinkinderen samen in vrede en veiligheid kunnen opgroeien, laten we naar elkaar luisteren en ons best doen om elkaar te begrijpen.

Dat zal de komende decennia hard nodig zijn, gezien de huidige ontwikkelingen in de wereld.

DANK U WEL